

Є. М. Калашніков

Операція антитерористична

ОПЕРАЦІЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНА (АТО) – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності. Фактично від часу створення знач. досвід у проведенні АТО проти бойовиків іслам. воєнізов. угруповань (Хамас, Хезболла та ін.) і їхніх лідерів має Ізраїль, серед відомих операцій – «Весна молодості» (1973), «Літані» (1978), «Зведення рахунків» (1993), «Захисна стіна» (2002), «Литий свинець» (2008). У відповідь на терорист. акти 11 вересня 2001 низку АТО на тер. ін. країн здійснили США. І хоча під час операції «Спис Нептуна» 2011 у Пакистані вдалося ліквідувати лідера іслам. терорист. організації «Аль-Каїда» Усаму бен Ладена, розпочаті 2015 в Афганістані операції «Вартовий свободи» та «Рішуча підтримка» (разом із НАТО) завершилися 2021 виведенням амер. військ із цієї країни.

АТО проводять лише за наявності реал. загрози життю і безпеці громадян, інтересам суспільства або держави у випадку, якщо усунення цієї загрози ін. способами є неможливим. Для оператив. керівництва АТО утворюють спец. штаб, його очолює кер. антитерорист. центру при СБУ. Кер-во АТО визначає р-н її проведення – ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них, де запроваджують особл. режим, а суб'єктам боротьби з тероризмом надають особл. повноваження (організують патрульну охоронну службу, вводять тимчас. обмеження прав і свобод громадян тощо). Крім цього, за погодженням з керівництвом підприємств, розташ. у р-ні проведення АТО, їхню роботу може бути припинено, а фахівці залучені для забезпечення операції. За повідомленнями керівництва МВС, СБУ, прокуратури, у березні–травні 2014 у Донец., Луган., Херсон., Запоріж., Одес. обл. діяли озброєні терорист. організації, що здійснювали захоплення, тортури та страту заручників, напади на представників іноз. держав чи співроб. міжнар. організацій (ОБСЄ), що користуються міжнар. захистом, займалися бандитизмом, пограбуваннями та скоювали ін. особливо тяжкі злочини. Доволі масові та досить добре організовані антиукр. виступи на Сході та Півдні України інспірувала та підтримала РФ. Рос. військ.-політ. керівництво завчасно направило в Україну через держ. кордон співроб. спецслужб, диверсантів,

профес. провокаторів. Військ. кадровики РФ рекрутували й озброювали людей із сумнівною репутацією, частину корумпов. співроб. правоохорон. органів, безробітну молодь, найманців із РФ та ін. країн. Незаконні збройні формування штурмом захоплювали адм. приміщення, силою усували укр. правоохоронців від виконання служб. обов'язків, влаштовували збройні напади на об'єкти військ. частин, знищували укр. символіку. 7 квітня 2014 проголошено «Декларацію про суверенітет Донецької народної республіки» на тер. усієї Донец. обл. і прийнято звернення до керівництва РФ із проханням про введення миротвор. контингенту ЗС РФ. 12 квітня рос. озброєні загони спецпризначенців захопили міську раду в м. Артемівськ (нині Бахмут) і міський відділок міліції та міської ради у м. Краматорськ, низку менших населених пунктів, рос. диверсійна група – м. Слов'янськ, 14 квітня – м. Горлівка (усі – Донец. обл.) і Луганськ. Військ.-політ. ситуація, що виникла на Сх. України, зумовила необхідність прийняття рішення про зброй. опір рос. агресії. Задля подолання терорист. загрози та збереження територіал. цілісності держави в. о. Президента України О. Турчинов звернувся до терористів із вимогою скласти зброю, однак лідери сепаратистів за згодою керівництва РФ відмовилися виконувати звернення держ. керівництва України. Через агресивні дії створених рос. стороною незакон. зброй. формувань у окремих р-нах Донец. і Луган. обл. і задля зупинення розгулу тероризму, забезпечення територіал. цілісності та суверенітету України, керівництво держави прийняло рішення про проведення АТО на цих тер. із залученням всіх структур сектора безпеки і оборони. 14 квітня 2014 Указом в. о. Президента України О. Турчинова було введено в дію рішення Ради нац. безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України». Для безпосеред. упр. силами та засобами, залученими до проведення АТО, організовано оператив. штаб на чолі з кер. антитерорист. центру. Так розпочалися бойові дії на Донбасі, т. зв. активна фаза АТО – збройне протистояння укр. армії рос. окупантам. Протидія зброй. агресії РФ у форматі АТО тривала до лютого 2018, коли було розпочато зміну її формату на Операцію об'єднаних сил, яку очолить військ. кер-во. За підрахунками Упр. Верхов. комісара ООН з прав людини, жертвами війни стали від 42-х до 44-х тис. осіб, з них понад 13 тис. загиблих і більше 30 тис. поранених, зокрема загинуло понад 4200 укр. військовиків і щонайменше 3900 цивіл. осіб, з них 148 – дітей.

Рекомендована література

1. Проблеми та напрями вдосконалення підготовки військових фахівців з урахуванням досвіду антитерористичної операції у східних областях України: 15-а наук.-метод. конф., [Житомир], 21 трав. 2015: Тези доп. Ж., 2015;
2. Біла книга антитерористичної операції на Сході України (2014–2016). К., 2017;
3. Гребенюк М., Грицюк В., Щипанський В. Історична періодизація антитерористичної операції на сході України (14 квітня 2014 – 30 квітня 2018 рр.) // УІЖ. 2020. Ч. 4.

Бібліографічний опис:

Операція антитерористична / Є. М. Калашніков // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-75554>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).